

MARGINALIA

Un simbolista rus

Jordi Llovet

Aleksandr Blok (1880-1921) no és precisament un poeta llegit a cabassats a casa nostra, tot i que, en català, ja s'han editat mitja dotzena de volums i més d'una antologia en què apareixen textos seus, en prosa i en vers: des de l'article anònim, amb notícia de la seva persona i de la seva obra, editat a *La Revista* l'any 1921, fins a la tria feta per Joan Casas i Nina Avrova, *La barraca de fira, i altres obres dramàtiques* (Barcelona, Edicions de 1984). També Guillem Nadal va oferir el 1986, a Llibres del Mall, una tria de versos amb el títol *Els dotze i altres poemes*. No és que en castellà hi hagi molta més cosa, però serà bo recordar una iniciativa de Carlos Barral, pioner en tantes empreses literàries: *Un pedante. Sobre un poeta y otros textos* (1972), amb articles diversos de l'autor rus. Ara, per a goig dels lectors de poesia russa, Esteve Miralles i Ricard San Vicente publiquen *Venjança i altres poemes* (Barcelona, Adesiara, 2014). Les traduccions són millors que les anteriors (els octosíl·labs de Blok es transformen en decasíl·labs habitualment, i les rimes aparellades i alternades es vesen al català molt sovint, cosa de molt agrair: és sabut que el gran problema de la traducció de poesia és que, si no es fa mètrica, no val gairebé res.

Per què?, direu. Doncs pel sol fet que la poesia, i en especial la d'un membre de la tradició simbolista russa —hereva del simbolisme francès, que era, encara en temps de Blok, la més eficaç tradició forastera que posseïen els escriptors en llengua russa— sempre parteix, per simplificar la qüestió, d'un vers famós de Verlaine: *De la musique avant toute chose*. És cert que hi ha més elements que defineixen la poètica dels simbolistes, com ara l'ús abusiu de la metàfora, però la música hi juga un paper de primer ordre. De fet, als poetes russos del XX, tots encara en el deixant de Puixkin, no calia que ningú els recordés la frase *verleniana*; i és un fet que fins i tot Maiakovski o Khlebnikov, tots dos tan avantguardistes, tenien una orel·la que no sempre sabien parar amb la mateixa eficàcia els poetes del mateix temps en altres llengües. Per això, com és sabut, fins i tot als anys més escabrosos de la dictadura estalinista la gent va ser capaç de conservar el bo i millor de la poesia que es feia clandestinament: perquè la gent podia aprendre-se-la de memòria, que és el que sempre s'havia fet abans de l'aparició de la impremta.

Blok és un gran poeta —per bé que un servidor prefereix Mandelstam, Akhmatova o Tsvetàieva, tots d'una generació posterior, però tots lloadors de Blok en peces que recull el llibre que comen-

tem—, impregnat de moltes revolucions (la russa, justament, no tant), com ara la nietzscheana, la freudiana, l'apocalíptica *fin-de-siècle*, i d'altres, de les quals va sortir una obra vària, que inclou el teatre, l'assaig polític, la crítica literària i, naturalment, la poesia.

Els qui sabem només llegir el rus, sense entendre'l —ah!, ja hem dit que la música sola val la part més substancial d'un poema—, no sabríem gran cosa de Blok si no hagués estat per l'antologia que va fer de la poesia russa Elsa Triolet (de Lomonosov endavant, Seghers, 1965), i per l'utilíssim *Handbook of Russian Literature*, editat per Victor Terras, que és una mina (Yale University Press, 1985). Al llibre de la Triolet (esposa de Louis Aragon, per entendre el que segueix), l'antòloga escriu, al davantal de la tria de poemes de Blok, aquestes paraules: "La seva obra, que comença sota el signe d'un misticisme inspirat pel filòsof Soloviov, pren

Aleksandr Blok.

Apareix una excel·lent antologia de la poesia d'Aleksandr Blok, atent a l'amor i la mort

consciència, amb una gran acuitat, dels conflictes i els moviments profunds de la societat del seu temps". És una consideració com les que funden la famosa antologia de poetes catalans de Castellet i Molas, on tothom és *esquerranista*, o no és.

No compartim aquesta idea: dos poemes correlatius a les dues revolucions russes, *Solveig* i *Els escites*, donen fe que Blok, com tot bon poeta, llisca damunt els fets més circumstancials per parlar de les dues coses que més han importat a la poesia universal: la mort, l'amor. I, en el cas dels poetes russos, també la santa Rússia, que no és el mateix que la revolució.